

M 440

MOTION - Samisk forskningspolitisk strategi

Regeringen har 2010-12-02 beslutat uppdrag till Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande, Vetenskapsrådet och forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap att i samverkan utforma och utlysa ett tvärvetenskapligt forskningsprogram omfattande den samiska ursprungsbefolkningen, samerelaterade verksamheter och hälsa, arbets- och livsvillkor. Samråd bör ske med representanter för det samiska samhället.

Regeringen redovisar att det generellt råder stor brist på kunskap om samer och deras levnadsförhållanden.

Finansiering av forskningsprogrammet ska ske inom befintliga ramar för respektive forskningsråds anslag. Programmet ska löpa under 4 år och därefter utvärderas.

Samisk forskning är i dag begränsad och i många avseenden eftersatt.

I forskningspropositionen "Forskning för ett bättre liv", konstateras att det är "av stor vikt att olika grenar av den samerelaterade forskningen i ökad utsträckning samverkar och att det skapas former för bredare samverkan mellan olika forskningsdiscipliner för att nå synergieffekter".

Den samiska befolkningen är en erkänd ursprungsbefolkning vilket gör att forskning med samisk tematik öppnar många dörrar ut mot en internationell arena. Etnicitet, kolonisation, miljöfrågor och många andra områden som berör ursprungsbefolkningar över hela världen, har en inneboende kapacitet att berika åtskilliga ämnesdiscipliner.

Samerna har sedan urminnes tider levt i ett område - Sápmi - som innefattar nordliga delar av Norge, Sverige och Finland samt Kolahalvön i Ryssland.. Det innebär att Sápmi är en del av såväl det cirkumpolära, det arktiska, det nordiska, som Barents- och Nordkalottenområdet. Detta förhållande gör det möjligt för den samiska forskningen att vara en aktiv del av omfattande internationella och tvärvetenskapliga samarbeten. Det samiska folket är dessutom en ursprungsbefolkning, vilket relaterar dem till andra folk i samtliga kontinenter, till exempel aboriginer i Australien, maori i Nya Zeeland, Latin- och Centralamerikas indianer och inuiter på Grönland, för att bara nämna några.

Samisk traditionell kunskap lyfts alltmer som en viktig kunskapsbank inte bara för det samiska samhället utan även för det omgivande samhällets utvecklingsmöjligheter och problemlösningar. Mycket av samernas traditionella kunskap finns fortfarande kvar. Samiska värderingar och kunskaper om miljö, natur, hälsa, familj och samhälle har ett allmänmänniskt värde. Samiska forskare omvandlar i en allt större omfattning samisk traditionell kunskap till vetenskaplig kunskap. Denna process behöver förstärkas resursmässigt.

I dag har flertalet ursprungsbefolkningar runt om i världen en hälsostatus som är klart sämre än majoritetssamhällets. FNs specialrapportör Paul Hunt har i sin rapport om samernas hälsosituation uppmanat Sverige att utforma en nationell strategi för samers hälsa mm. Med såväl historiska som nutida individuppgifter finns det förutsättningar för forskare att öka kunskapen om hur till exempel kolonisations- och integrationsprocesserna har påverkat samernas demografi och hälsosituation.

Ytterligare ett viktigt område för den samiska forskningen handlar om samhällsstrukturer. Det rymmer otroligt många aspekter och möjligheter till tvärvetenskapliga ansatser. I en fond av historiska processer kan utvecklingen fram till idag belysas i termer av regionalitet, modernitet och motkultur. Här ryms alla de stora frågorna om självbestämmande och inflytande, som har så stor betydelse för utformandet av morgondagens Sápmi.

FNs rapportör James Anaya har i sin rapport i januari 2011 lyft fram situationen för samerna i Sverige varvid bristen på självbestämmande, synliggörs liksom brist på respekt för både samernas rätt till mark och vatten och skydd av dessa rättigheter, brist av behöriga samisktalande lärare. Speciellt noterbart är att Anaya tar också upp frågan om svensk rovdjurspolitik som enligt rapporten undergräver förutsättningarna för en bärkraftig renskötsel i Sverige. Anaya redovisar i rapporten att de pågående klimatförändringarna sätter en ytterligare press på det samiska samhället och framförallt det traditionella näringarna som renskötsel genom t ex massiva utbyggnader av vindkraft i de samiska områdena.

Organisatoriska strukturproblem och kunskap i ett maktperspektiv är områden som lyfts fram från samiskt håll.

I FN-rapportören James Anayas rapport lyfts särskilt fram Sametingets mycket begränsade inflytande i frågor som berör samerna och Anaya rekommenderar att Sametinget ges en friare mandat i förhållande till staten och myndigheter. Sverige bör utreda Sametingets roll och funktion i förhållande till den rådande myndighetsstrukturen, med målsättningen att öka Sametingets självständighet och beslutsamhet. I detta sammanhang tar han också upp behovet att en konsultationsordning mellan den svenska regeringen och Sametinget. Anaya påpekar också att Sametinget måste ges tillräckligt med ekonomiska medel för att effektivt ska kunna identifiera och implementera sitt självstyre.

Den framtida samiska forskningen bör dessutom ha som ledstjärna att visa på det komplexa samiska samhället. Samerna har inte, och har aldrig haft, en gemensam och odelad uppfattning. Förhållanden och förutsättningar har varierat på olika håll i Sápmi och gör så än idag. Samiska intressen har ibland varit motstridiga och den samiska kulturen rymmer en variation som forskningen inte mäktat lyfta fram.

Forskning om samer och om samernas situation bör svara emot samiska, näringsmässiga samhälls- och vetenskapliga behov.

Sametinget har i skrivelse 2007-11-24 redovisat behovet om att forskningen sker utifrån ett "inifrånperspektiv" samt vilka forskningsbehov som finns inom det samiska samhället. Bl a har följande områden pekats ut: ekologiskt, ekonomiskt och socialt hållbar rennäringen, samiska språket, traditionell kunskap, samers hälsa, klimatförändringar samt behovet av forskningsförmedling.

Förslag till beslut

att styrelsen får i uppdrag att påbörja arbetet med att utforma en samisk forskningspolitisk strategi utifrån det samiska samhällets behov

att samverkan i detta arbete sker med relevanta forskningsinstitutioner i sameområdet och med Formas, Vetenskapsrådet och Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap m m

att Sametinget tillsammans med Formas påkallar att en hearing om samisk forskning utifrån ett samiskt "inifrånperspektiv".

Vilhelmina den 20 februari 2013

För Samelandspartiet

Ingrid Inga

Torkel Stinnerbom

Sylvia Simma

Britt Sparrok

Margret Fjällström

Paulus Kuoljok

Jan-Olov Winka

Ann-Christin Blind